

Novinová zásilka - povolila Česká pošta, s. p. Odštěpný závod Praha č.j. Nov. 5400/95 ze dn
Placeno převodem
Novinová zásilka
Adresa adresáta:

ZPRAVODAJ

Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel

3/2000
ročník 10

TGM a volynští Češi

Hovoříme-li o volynských Čechách, musíme mít na zřeteli, že jde o menšinu, jejíž větší část žila v Rusku téměř padesát let a poté asi dvacet let v Polsku. Menší část vol. Čechů - z východní části Volyně - setrvala více než sedmdesát roků na území sovětské Ukrajiny. Volynští Češi tvořili podstatnou část - asi dvě třetiny - Čechů žijících v carském Rusku a poté i v SSSR a Polsku.

Proto vztah Tomáše Garigue Masaryka k nám, volynským Čechům, kteří ve druhé polovině devatenáctého století se usídlili v carském Rusku jako kolonisté na vesnicích, jako profesori gymnázií (dokonce i univerzit), jako významní hudebníci a kapelníci vojenských hudeb a kapel, jako významní hudebníci a dirigenti operních orchestrů, jako obchodníci, živnostníci a podnikatelé v různých oborech.

Ve svém stěžejním díle "Česká otázka a Naše nynější krize" TGM kritizuje a hodnotí českou společnost. Hodnotí kladnou i zápornou stránku. Je známo, že se dovedl kriticky postavit k podvrženým a zfalzovaným Rukopisům Královským (jeden z největších německých básníků J. W. Goethe byl jimi tak uchváten, že se začal učit česky!) a poté i k tzv. Hilsneriádě, což mu vyneslo téměř vyvržení z české společnosti, tvrdou kritiku samotného Cierga, a mnozí vlastníci té doby jej dokonce považovali za zrádce a odrodilce národa!

Kriticky se však choval i k ostatním záporným jevům, které byly (a bují i dnes) ve všech částech světa. Například byl velmi kritický k ruské vládnoucí společnosti, ač miloval prostý ruský národ. Ruské šlechtě, zbohatlíkům a úředníkům vytýkal chudobu, zaostalost podstatné části národa, kde bylo na 70 procent negramotní. Cara považoval za despotu a samovládcu, který se nestará o pozvené vesnice a lidových mas vůbec. V tom byl zajedno s Havlíčkem, který po návratu z Ruska ztvárnil kritiku carského režimu ve svém satirickém díle zvaném Křest svatého Vladimíra.

Kritický postoj k situaci v Rusku zaujal po svých několika návštěvách tohoto obřího státu. Carské Rusko navštívil do první světové války třikrát a to v letech 1886 a 1888,

jak uvádí Dr. Herben (zpráva rakouské tajné policie, která ho stále sledovala, však uvádí roky 1887 a 1980!?) a poté v roce 1910. Stýkal se tam s pokrokovými ruskými činiteli, přednášel, nikdy se však nesetkal s carem.

Vždycky však navštívil jednoho z největších žijících ruských spisovatelů Lva Nikolajeviče Tolstého, který v té době již získal ve světě přídomek "řínáctý apoštol". Tolstý považoval Masaryka za největšího žijícího Čecha a to přesto, že jejich setkání bylo vždy poznamenané zásadními filozofickými spory. Tolstý byl toho názoru, že se zlem není nutno bojovat a ono pak samo od sebe zanikne, kdežto Masaryk hájil svůj názor, že se zlem je nutno bojovat vždy filozoficky a své každodenní praxi.

Masaryk vytýkal Tolstému, že žije v Jasně Poljaně v přepychu, přesto že nosí konopnou košili a štipce si denně dřevu na otop, zatímco zámek si vybavil nábytkem přepychového stylu. Dostal se však v době dětství do zámku znamená brodit se po kotviny v blátě a bahně, protože neexistuje v Jasně Poljaně žádný tvrdý chodník ani upravená ulice. Názor Masarykův podporovala žena Tolstého. Naposled se Masaryk setkal s "řínáctým apoštolem" těsně před jeho smrtí v roce 1910.

Dalším významným a světově známým ruským spisovatelem, kterého si Masaryk velmi vážil a se kterým se stýkal již před první světovou válkou, byl Maxim Gorkij. Setkal se s ním (před válkou) na ostrově Capri a tam také naposled v třicátých letech minulého století před smrtí Gorkého (zemřel v roce 1936), který se tu opět léčil. Masaryk si na ostrově Capri několikrát léčil zastaralý krční neudh. Když se v roce 1911 setkal na zmíněném ostrově s Gorkým, měl již napsanou významnou část svého obsáhlého díla Rusko a Evropa. Gorkij chtěl toto dílo přeložit do ruštiny a rozšířit v Rusku, avšak carská kamarka mu v tom zabránila.

Stýky a přátelství s tak významnými spisovateli umožnily Masarykovi dokonale poznat situaci v Rusku, která se mu vůbec nelíbila. Přesto miloval Rusko, ale nebyl nikdy přítelem zpátečnické samovlády a dokonce nevěřil, že by ruský samovládcé chtěl svobodu malého národa, jako tomu v té době věřila většina Čechů.

Ve svém díle Česká otázka se Masaryk zmiňuje kriticky o poměru carské státní

a náboženské správy k volynským Čechům. Vytýká jim, že je přinutiti (vol. Čechy) přijmout pravoslavi a i když mají povoleno, být jen přechodně, používat při bohoslužbách svůj rodný jazyk, budou muset v budoucnu přejít na staroslovenštinu. Zároveň v návaznosti na tuto kritiku, kritizuje i české liberály, proč nežadají papeže o jazyk český. Zároveň souhlasí s Palackým, který nesouhlasí se sluchitelností pravoslavné správy životní a české po stránce náboženské a církevní.

V téže díle Masaryk tvrdí, že kdyby Rakousko v případném evropském požáru (Masaryk uvádí "konflagraci") podleho, Rusko by nás nezvalo. Nestojí a nemůže stát o 6-10 milionů katolíků, neboť vědí v Rusku, že by se pak náš lid spojil s Poláky, tak jak to dělají naši emigranti na Volyni.

Počtvrté a naposled navštívil Masaryk Rusko po únorové revoluci, která svrhla carské samovládání a začala uplatňovat základní demokratické principy v rozsáhlé ruské říši. Do Ruska přijel v květnu roku 1917. Pobýval a přednášel jak v Petrohradu, tak i v Moskvě a Kyjevě a pomáhal v organizaci československých legií. V srpnu 1917 navštívil polní ležení legií, kde byla řada volynských Čechů, zvláště v pluku Mistra Jana Husa, v městěčkách Boris-pol a Polonnoje a vykonal tu vojenskou přehlídku jako nejvyšší hlava česko-slovenského odboje.

Koncem října téhož roku byl ve přednášel v Petrohradu, odkud dne 10. listopadu odjel do Moskvy, kde ho zastihla bolševická revoluce. Od konce ledna 1918 až do března byl v Kyjevě, většinou bydlel u významných českých vlastenců, jako byla rodina Červených (vol. Čechů), Dr. Gira a dalších. Musel se skrývat. Dne 7. března 1918 - to už mu bylo 68 let - odjel přes Sibiř do Ameriky. Jel ve vagonu třetí třídy a cesta přes Sibiř trvala celý měsíc.

Postoj TGM k volynským Čechům byl vždy kladný a přátelský. Masaryk oceňoval úsilí malé menšiny v boji za národní samostatnost. V květnu 1919 - to už jako prezident republiky - přijal čtyřlennou delegaci volynských Čechů na Hradčanské, vedenou známým volynským činitelem - učitelem Josefem Vílkem. Delegace seznámila Masaryka se současnou situací volynských Čechů a požádala jej o zřízení českého konzulátu na Volyni, o pomoc při zřizování českých škol (jednalo se o učitele)

